

פרשת השבוע על פי הנתיבות שלום

וארא

ד' לשונות של גאולה

1

לכן אמור לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים והצלת אתכם לי לעם וגו' והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה וגו'. בפסוק זה נמנו ד' לשונות של גאולה אשר כנגדם תיקנו חז"ל ד' כוסות לבילי הסדר, ואית מאן דס"ל כוס חמישי כנגד והבאתי אתכם אל הארץ שהוא לשון חמישי של גאולה.

וע"פ הכלל דמה שהתורה"ק מאריכה לספר כל עניני גלות וגאולת מצרים, משום שכל זה נצחי, ובפרשיות אלו מרומזים כל הגלויות שכלל ישראל עובר, וכמ"כ כל יחיד מישראל, כל המשברים העוברים עליו ובחי' גלות שהוא נמצא בה הכל מרומז בפרשיות אלו, הרי בכלל זה גם ד' לשונות הגאולה, שאינם רק לשונות מתחלפים, אלא כל אחד מהם מורה על חלק אחד מד' חלקי הגאולה, וכלשון הירושלמי (פסחים פ"י ה"א) ארבע גאולות. והנה בגלות מצרים היו ישראל כמאחז"ל (שוח"ט קיד) כעובר במעי בהמה, היינו כמו עובר הסגור ומסוגר 20 במעי בהמה שאינו מסוגל כלל לזוז ממקומו, כך היו ישראל במצרים שקועים לגמרי ביד הסט"א. וכנגד זה נאמר והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים, סבלות מצרים היינו מה שהיו כעובר במעי בהמה, שזוהו שיא הסבל הגדול ביותר לישראל, וע"ז נאמר והוצאתי שהוא לשון הוצאה בחזקה, כדבר המעורה בחברו שצריך עקירה בחזקה לנתקו.

3

2 וארא

אמנם גם מי שאינו באופן זה כעובר במעי בהמה בידי הסט"א, עדיין יש והוא עבד לסט"א ועושה את דברם, וע"ז נאמר הלשון השני והצלת אתכם מעבודתם, שהם עבדים לקליפת מצרים ועושים דברם, וכאזהרת התורה כמעשה ארץ מצרים לא תעשו. עוד ענין היה בגלות מצרים שהיתה הקשה שבגלויות, שהיו משועבדים למצרים, וכמו שאנו אומרים בהגדה הוציאנו מעבודת לחרות ומשעבוד לגאולה, מלבד העבודות למצרים היו גם משועבדים למצרים, וכמד"א משועבדים היינו לפרעה במצרים. שאפי' לחשוב לא היו יכולים כרצונם, וגם להתאנח לא היו יכולים. דאחתלתא דגאולה היתה בעת ויאנחו בני ישראל מן העבודה, אבל קודם לכן אפילו להתאנח לא היו יכולים, כיון שהיו בכל מהותם משועבדים לסט"א של מצרים שהיא הקשה שבקליפות. וכנגד זה נאמר והצלת אתכם בורע נטויה, שבב' חלקי הגאולה הראשונים עדיין אין זו גאולה ממשית כי עדיין משועבדים הם, רק כאן נאמר כבר הלשון וגאלתי אתכם, ובזרוע 30 נטויה כי לגאולה מהשעבוד לקליפת מצרים היו צריכים זרוע נטויה.

ולאחריה המדרגה "והבאתי אתכם אל הארץ, בחי' נישואין והבאה לביתו, וכמד"כ ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי, שזו המדרגה העליונה ביותר בחי' נישואין והבאה לביתו. וכל אלו חלקי גאולת מצרים הם גם סודי הגאולה לעתיד, וסודי הגאולה של כל יחיד.

והשבת מביאה גאולה לעולם, כל ימות השבוע הם בבחי' גלות, והשבת היא בחי' גאולה, שבכל השבוע שקוע יהודי בטרודותיו ובלבוליו וביצרו האפלים והריהו נמצא בגלות. וגם בזה יש את המדרגות הגו', יש אשר מפעם לפעם נזכר בהשי"ת, שאינו נמצא לגמרי ביד הסט"א, דברגעים הגבוהים שהוא מרגיש את השי"ת הריהו משוחרר מיד הסט"א, אבל יש מי שיורד למדרגה הנמוכה ביותר של גלות, כעובר במעי בהמה, שכל ימות השבוע הוא נמצא בידי הסט"א בהמשך אחד בלי הפסק, והוא מונח בידיהם לגמרי מבלי יכולת לפנות אנה ואנה כעובר במעי בהמה. ויש בחי' יותר קטנות של גלות, בחי' עבודתם ובחי' שעבוד. לכל אלו הגלויות מביאה 30 השבת גאולה, שהש"ק היא יום הגאולה לכלל ישראל ולכל פרט מישראל, שבבא הש"ק עליו לצאת מהגלות בה הוא נמצא כל השבוע.

וכ"ז היה הכנה למדרגה של ולקחתי אתכם לי לעם, שנהיו ישראל עם הנבחר, שזו שלמות הגאולה, שיצאו מרשות מצרים ונכנסו לרשותו של מקום, להיות העם הנבחר לחלקו ונחלתו. וזהו ולקחתי, בחי' קידושין, דלקיחה היא אחת מלשונות הקידושין.

4

ובש"ק נכללו כל המדרגות של גאולה, בתחילה כאשר יהודי נכנס לשבת, מתנער הוא מכל אשר שקוע בימות השבוע, ומשתחרר מכל כחות הסט"א הסובבים אותו, בבחי' והוצאתי והצלת וגאלתי, ואח"כ מגיע למדרגת ולקחתי אתכם לי לעם, שזוהו תכלית השבת שהוא יום הדבקות בה'. ובש"ס עת רעוא דרעוין אז הוא בחי' היחוד קוב"ה וישראל, בו מגיעים למדרגה העליונה של והבאתי אתכם אל הארץ בחי' נישואין והבאה לביתו.

6

העבודה של יהודי בש"ק מתחילה בסור מרע ואח"כ עשה טוב עד שמגיע למדרגות הגבוהות ביותר. וכמרומנו בענין שמור וזכור בדבור אחד, שמור הוא לא תעשה שענינו טור מרע, להשתחרר מכל עניני הרע שהוא משועבד להם כל ימות השבוע, וזכור הוא מצות עשה שענינו עשה טוב, לקבל את הארות וקדושת השבת. ובה"ל הסתירה שהק' מרן אדמו"ר בב"א ז"ע, דבמק"א אחז"ל (ירושלמי תענית א) אלמלי שמרו ישראל שבת אחת מיד נגאלין, ובמק"א אמרו (שבת קיח:) אלמלי שמרו ישראל שתי שבתות מיד נגאלין. וי"ל דהכוונה לב' הבחי' של שבת זכור ושמור שהן שתי שבתות שהן אחת, ענין שבת של סור מרע לצאת מרשות הסט"א,

וענין שבת של עשה טוב להכנס לגמרי לרשות הקדושה, ויחדיו הם שלמות של שבת אחת, דזכור ושמור בדבור אחד נאמרו. ומרן אדמו"ר ז"ע פי' במאחז"ל (דב"ר ג, א) שמא תאמר לרעתכם אני נותן לכם את השבת איני נותן לכם את השבת אלא לטובתכם, שלכאז' איך יעלה על הדעת שח"ו לרעתכם אני נותן את השבת? ופירש- שמא תאמר לרעתכם היינו שתכלית השבת היא לעקור את הרע, איני נותן לכם את השבת אלא לטובתכם, שתכלית 40 הסור מרע היא גם כן כדי להגיע לטובתכם, למדרגה העליונה של שבת קודש שהיא ולקחתי אתכם לי לעם והבאתי אתכם וגו', בחינת גאולה שלימה.

ונתתי אותה לכם מורשה

7

להרגיש תענוג בשבת. זה החילוק בין ירושה למתנה, ירושה יש לכל יהודי אף מי שאינו עמל להשיגה, אך אין בה בחי' עין יפה ואינו מרגיש תענוג⁸ בזה, בבחי' ספסל המונח בגן עדן עד שאין לו כל תענוג מזה. ואילו מתנה ניתנת רק למי שעביד ליה ניח נפשיה, שעמל ומתייגע להשיג הרגשת תענוג דקדושה, ואז הנותן בעין יפה הוא נותן, ששכרו הרבה מאד שזוכה להרגשת תענוג עילאי. וזה ענין ב' המדרגות שנאמרו בשבת ירושה ומתנה. כי שבת⁹ היא מעין עולם הבא (ברכות נז:), ועיקר ענינה של השבת הוא התענוג של עולם הבא שיש בה, כמ"ד (ישעיה נח) אם תשיב משבת רגלך וגו' או תתענג על ה'. וזו בחי' מתנה שנאמרה בש"ק, מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה, היינו תענוג ש"ק בבחי' או תתענג על ה'. אך מי שאינו משתדל להרגיש תענוג שבת, לו יש רק בחי' ירושה ואינו זוכה למתנה טובה של או תתענג על ה' בשבת, והריהו בבחי' ספסל בגן עדן. רק יהודי שלפחות עמל ומתייגע להרגיש בש"ק את התענוג של או תתענג על ה', זוכה לקבל את המתנה טובה מבית גנזי, ולהרגיש התענוג העילאי של ש"ק.

והבאתי אתכם אל הארץ וגו' ונתתי אותה לכם מורשה אני ה'. נאמרו כאן ב' לשונות, ונתתי, לשון מתנה, מורשה, לשון ירושה. ועוד נאמר (דברים ח) וברכת את ה' אלקיך על הארץ הטובה אשר נתן לך, הזכיר לשון מתנה. ובמכילתא עה"פ (שמות יג) והיה כי יביאך ה' אל ארץ הכנעני וכו' ונתנה לך, דורש שלא תהא בעיניך כירושת אבות אלא תהא בעיניך כאילו היום נתונה לך. ומשמעות הדברים שדרגת מתנה גבוהה יותר. ועד"ז מצינו ב' בחינות אלו גבי שבת, כמ"ש בתפלה ולא נתת ה' אלקינו לגויי הארצות ולא הנחלתו מלכנו לעובדי פסילים וכו' כי לישראל עמך נתת באהבה. נאמרו כאן ב' לשונות לגבי השבת נתת והנחלתו, ומרומז לב' בחינות שישנן בשבת, מתנה וירושה. עוד מצינו לשון מתנה לגבי שבת במאחז"ל (שבת י:). אמר הקב"ה למשה מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה וכו'. וגם על תורה נאמרו ב' לשונות אלו, וכמו שכ' (דברים לג) תורה צויה לנו משה מורשה, היינו שהתורה היא ירושה, ומאיך כתיב (שמות לא) ויתן אל משה ככלתו, ואחז"ל ע"ז (גדרים לח). שנתנה לו הקב"ה במתנה ככלה לחתן, וכן מברכים נותן התורה.

וכן בתורה ישנן ב' הבחי' ירושה ומתנה. יש בחי' תורה צויה לנו משה מורשה, כאשר יהודי לומד תורה ואינו עמל עליה, שאו אינו מרגיש את התענוג האמיתי של התורה, והיא לו רק בבחי' ירושה. ויש בחי' ויתן אל משה ככלתו, כאשר יהודי עמל ומתייגע על התורה בבחי' עביד ליה גיחא, הריהו זוכה לקבל את התורה במתנה ולהרגיש את התענוג האמיתי שיש בלימודה. ועל כך אנו מברכים בברכת התורה¹⁰ בא"י "נותן התורה", שמברכים על הדרגה העילאית של מתנה, אשר כל התענוגים שבעולם הם כאין וכאפס לעומת מתיקות עריבות התורה"ק. וכן בענין ארץ ישראל יש ירושה ויש מתנה. יש בחי' ירושה, שהוא אמנם נמצא בארץ ישראל אך אינו מרגיש שום טעם בישיבתה, והיא לו בבחי' ירושה בלבד. ויש בחי' מתנה, שיהודי זוכה להרגיש את קדושת ארץ ישראל שהיא ארץ חמדה טובה ורחבה.

והנה כמתנה וכירושה יש בכל אחד מהם מה שאין בשני. מעלת ירושה שהיא אינה תלויה במהותו של היורש, וגם שאינו הגון ואינו כדאי יש לו דין יורש, ואפילו בן המפגר רח"ל יורש את אביו, משא"כ מתנה הניתנת לראוי לה לפי מעשיו והתנהגותו, וכלשון חז"ל (ב"ב קנו). אי לאו דעביד ליה גיחא לא הוי יהיב ליה מתנה, דבעבור שעושה נחת רוח לנותן הריהו נותן לו מתנה. אכן מהאי טעמא גופא יש במתנה ענין נותן בעין יפה הוא נותן (ב"ב נג.), משא"כ בירושה. ועד"ז בעבודת ה' ישנן ב' מדרגות אלו מתנה וירושה, וע"ד מאמר הרה"ק ר"ש מקרלין זי"ע, דמי ששמר תורה ומצוות וקיים שבת כהלכתה, אך לא השתדל להרגיש תענוג בשבת, הרי גם לאחר פטירתו, אף שיתנו לו בשכרו גן עדן, יהיה שם כספסל המונח בגן עדן אך לא ירגיש שום תענוג, מפני שלא עמל בעולם הזה

של או תתענג על ה', ועל דרגה זו של מתנה נאמר וכולן לא נתנן אלא ע"י יסורים, דענין יסורים הוא שמוכך את החומר כדי שיהיה ראוי לקבל את המתנות הקדושות האלו תורה ארץ ישראל ושבת. ועפ"ז י"ל מאמר מרן הס"ק מלכוביץ זי"ע, כי לישראל עמך "נתתו" באהבה, תמורת אהבה, תמורת זאת שיהודי מוסר להקב"ה את אהבתו לענינים גשמיים נותן לו הקב"ה את השבת. והיינו שבחי' מתנה היא בעבור שמוסר את אהבתו ועביד ליה גיחא, או נותן לו הקב"ה בעין טובה את המתנה של שבת, המתנה טובה שיש לי בבית גנזי ושבת שמה.

בעוה"ז, אמר להם זו שבת, וכל הפייסן מעין עולם הבא יום שבת מנוחה, כי ענין עוה"ב הוא התענוג העליון מכל התענוגים של נהנים מזו השכינה בבחי' או תתענג על ה', וזה גם עיקר ענינה של השבת או תתענג על ה'. והוה שאמר רבי שמעון בר יוחאי שלש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל, ג' ענינים אלו, תורה ארץ ישראל ושבת, שהם היסודות של יהודי, הם "מתנות טובות", שמלבד בחי' ירושה שיש בהם כאשר מקיים פשטות המצוה, עוד יש בהם דרגת מתנה, שהנותן בעין יפה הוא נותן את התענוג

וע"פ הדברים האלה י"ל מאחז"ל (ברכות ה.). תניא רשכ"י אומר שלש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל וכולן לא נתנן אלא ע"י יסורים, אלו הן תורה וארץ ישראל ועוה"ב. וליף להו לכולהו מקראי, ולמדנו עוה"ב ממאה"כ כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר, היינו שהדרך להגיע לדרך חיים, לחיי העוה"ב, היא רק ע"י תוכחות מוסר, היינו יסורים. ומה שלא הזכיר שבת, שהיא ג"כ מתנה טובה כל' חז"ל מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה, מפני שעוה"ב כולל גם את השבת, וכמד"א בחז"ל (אותיות דר"ע ד) שישאל היו אומרים לפני הקב"ה רבש"ע הראנו דוגמא של עוה"ב